

Täysistunto

Tiistai 20.6.2017 klo 14.01—18.29

5. Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta Ruoka2030 Suomi-ruokaa meille ja maailmalle

Valtioneuvoston selonteko VNS 2/2017 vp
Valiokunnan mietintö MmVM 7/2017 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt päätetään maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön MmVM 7/2017 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtajan esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Ryhmäpuheenvuorokierrosta ei ole. Etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia.

Keskustelua tästä asiakohdasta käydään kello 18.10 saakka puolentoista tunnin ajan ja keskustelua jatketaan tarvittaessa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu

16.39 **Anne Kalmari kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valtioneuvoston selonteossa ruokapolitiikasta linjataan suomalaisen ruokapolitiikan visio sekä tulevaisuuden tavoitteet ja keskeiset toiminnan painopisteet. Valiokunta pitää näitä oikeasuuntaisina. Maa- ja metsätalousvaliokunta käsitteli selontekoa todella huolellisesti ja kuuli lähes 50:tä asiantuntijaa mukaan lukien sivistys-, sote- ja ympäristövaliokunnan. Olen iloinen, että valiokunnan mietintö on yksimielinen. Se antaa hyvät eväät ruokapolitiikan kehittämiseksi ja suomalaisen ruokaviennin nousulle.

Maailma muuttuu. Maapallolla meitä on 8,5 miljardia ihmistä vuonna 2030, joten ruokaturvan merkitys kasvaa. On pystyttävä varmistamaan ruuan-, veden- ja energiantuotanto rajallisia luonnonvaroja kestävästi hyödyntäen. Ilmastomuutos ja antibioottiresistenssin yleistymisen aiheuttavat maailmanlaajuisesti vakavia haasteita. Jos joku vielä miettii, mitä hyötyä on elintarvikkeiden tuotannosta Suomessa, voin vastata, että valiokuntamme ei mieti. Ruoka-ala tuottaa kansantaloudelle runsaat 15 miljardia euroa, 9 prosenttia maamme arvonlisäyksestä. Suomalaisen ruokajärjestelmän kirkkaita vahvuuksia ovat ruuan puhtaus, jäljitettävyyden, turvallisuus. Niitä tulee kyetä hyödyntämään kilpailutekijöinä nykyistä paremmin koti- ja vientimarkkinoilla.

Ruokajärjestelmän kilpailukyvyn perustana on kestävä, laadukas, eettinen ja kilpailukykyinen alkutuotanto. Sen säilyminen Suomessa on täysin välttämätöntä myös jalostavalle elintarviketeollisuudelle. Valiokunta korostaa mietinnössään maatalouden kannattavuutta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

den parantamista. Maatalouden vaikean markkinatilanteen ja pakotepolitiikan lisäksi alan ongelmia ovat kärjistäneet alentuneet tuottajahinnat, viljelijätukien pienentyneet määrärahat, tuotantopanosten kustannusten kasvu ja tukimaksatusten aikataulut.

Nostimme lausumatasolle sen, että alkutuottajan asema elintarvikeketjussa on turvattava lainsäädäntötoimin. Lisäksi tuotteiden alkuperämerkintöjä tulee yhä parantaa. Kuluttajat haluavat varmistua ruokansa tuotantotavoista ja alkuperästä. Olemme tyytyväisiä jo tehdyistä toimista ja kiitämme ja kannustamme ministeri Leppää myös ravintolaruuan alkuperämerkinnöissä aloitteellisuuteen.

Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen EFSA vuonna 2017 julkaisemassaan raportissa tutki, että suomalainen ruoka on Euroopan puhtainta — siis Euroopan puhtainta tutkitusti. Tästä pitää olla ylpeä, ja sitä pitää hyödyntää myös elintarvikkeiden markkinoinnissa nykyistä enemmän.

Eläinten hyvän hoidon ansiosta antibioottien käyttö tuotantoeläintä kohden on maassamme Euroopan alhaisimpia. Eläinsuojelusäännökset ovat Suomessa maailman kärkeä. Laadun tekeminen maksaa, ja sitä ei kannata myydä bulkin hinnalla, ajattelee valiokuntamme. Kestävä maatalous kulttuurimaisemineen on ympäristöteko. Automaatio, kiertotalous ja lähien energia ovat vahvassa kasvussa. Näitä kannustamme eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Kalan kysynnän kasvu jatkuu. Valiokunta toteaa, että kotimaisen kalan osuus kulutetusta kalasta on laskenut kymmenientuhansien järvien maassamme huolestuttavan alhaiselle tasolle. Valiokunta halusi nostaa mietinnössään kalan tuotteistamisen sekä myös alihyödynnetyt särkikalat ja silakat. Kotimaisen kalan kasvavaan kysyntään voidaan vastata myös kalanviljelyn avulla. Suomalaisen vesiviljelyelinkeinon nopea teknologian ja osaamisen kehittyminen on pienentänyt alan ympäristövaikutusta vesistöihin.

Hyvät kollegat, Suomeen tuodaan merkittävästi enemmän pakattua vettä kuin sitä viehdään. Valiokunta painottaa, että on tarpeellista pikaisesti selvittää ja ratkaista verotukseen ja hallinnollisiin esteisiin liittyvät ongelmat, jotka vaikeuttavat korkealaatuisen suomalaisen veden vientiä. Valiokunta katsoo myös, että suomalaiset jokamiehenoikeudet kalastuksessa, marjastuksessa ja sienestyksessä ovat arvokasta perinnettä, jota tulee pitää yllä ja edistää tulevaisuudessakin.

Valiokunta toteaa mietinnössään, että tutkimuksen merkitys ruokaketjun kehittämissä työn kannalta on keskeinen. Kaupallisten menestystuotteitten kehittäminen vaatii huomattavasti tiiviimpää ja systemaattisempaa yhteistyötä tutkimuksen ja yritysten välillä.

Valiokunta korostaa mietinnössään ruokakulttuurimme arvostamista. Suomalaisen ruokakulttuurin kannalta on tärkeää poistaa lähiruuan hankkimisen, jalostamisen ja tarjoamisen esteitä. Lihan lähijalostuksen vaikeudet ovat esimerkki liiasta normituksesta.

Suomi on maailmalla tunnettu maksuttomasta ja ohjatusta kouluruokailusta. Kouluruuan kustannuksista ei tule taloudellisessa paineessa tinkiä. Valtioneuvoston periaatepäätös kotimaisista laatutuotteista — se oli hieno linjaus.

Niukka kasvisten, kalan ja täysjyväviljan kulutus sekä liian suuri suolan, tyydyttyneen rasvan ja sokerin saanti vaikuttavat kansanterveyteemme jopa 2 miljardin euron vuositasolla. Sosiaali- ja terveysvaliokunta nosti lausunnossaan terveysperusteisen verotuksen, ja valiokunta jakaa näkemyksen, että verotus voisi kannustaa tuotekehitykseen.

Arvoisa puhemies! Ruokatuotannon ympäristövaikutukset ovat syntyneet turhaan, jos ruoka päättyy hävikiksi. Ruokahävikin vähentäminen ja sivuvirtojen hyödyntäminen prosesseissa edistävät myös kiertotaloutta. Kotitalouksissa syntyvää hävikkä on mahdollista vähentää tuotteiden säilyvyysmerkintöjä selkeyttämällä. "Parasta ennen, ihan hyvää jäl-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

keenkin" on kultainen sääntö, jonka soisi iskostuvan itse kullekin. Viimeinen käyttöpäivä -merkinnän tulee olla vain niissä tuotteissa, joissa käyttöajan ylittymiseen sisältyy aito terveysriski.

Ruoka-avun pullonkauloja ovat elintarvikkeiden kuljetuslogistiikka ja varastoinnin järjestäminen. Meillä on hyviä, kopioitavia malleja järjestöjen ja kuntien yhteistyöstä.

Arvoisa puhemies! Suomen elintarvikevienti on uudessa kasvussa, ja viennin arvo on 1,5 miljardia euroa vuodessa, mutta kauppataaseen vaje on siitä huolimatta edelleen noin 2,7 miljardia euroa. Valiokunta pitää täysin välttämättömänä sekä kansantaloudellisesti että huoltovarmuuden kannalta tämän vajeen nopeaa pienentämistä. Suomen elintarvikkeiden vientiä on pyritty edistämään projektiluontoisilla vientiohjelmilla. Nykyisen Food from Finland -ohjelman tavoitteena on elintarvikeviennin kaksinkertaistaminen vuoteen 20 mennessä 3 miljardiin sekä noin 5 000 uuden työpaikan synnyttäminen.

Haluamme, että jatkuvuus ja pitkäjänteisyys turvataan nykyisten, lyhyiden projekti-hankkeiden sijaan. Perustuotteitten ja -raaka-aineiden viennistä on pitkäjänteisellä työllä päästävä korkeampaan jalostusasteeseen, lisäarvotuotteitten vientiin. Maitotuotteiden ohella Nyhtökaura on hyvä esimerkki uudesta vientikelpoisesta kotimaisesta innovaatiosta. Luonnonmarjat, sienet, yrtit ja erikoisluonnontuotteet riistaa myöten ovat Suomen vahvuuksia, joihin sisältyy myös huomattavaa vientipotentiaalia. Sektorit ylittävää yhteistyötä esimerkiksi matkailun kanssa tarvitaan. Liputamme ennakkoluulottomille ja uniikeille ruokaan liittyville tuoteinnovaatioille ja vahvoille bränditarinoille.

Arvoisa puhemies! Ruoka-ala työllistää lähes 340 000 henkilöä. Ruuantuotanto ei ole auringonlaskun ala, vaan meillä on erittäin hyvät mahdollisuudet kasvuun. Sitä tulee hakea määrätietoisesti myös vientimarkkinoilta. Ruuantuotannossamme on sammon ainekset. Tulemme näkemään saman kehityksen kuin metsäpuolella. Mutta tulevaisuus ei tule, se tehdään.

Valiokunta katsoo, että ruokapoliittisessa selonteossa esitetyillä toimenpiteillä voidaan nostaa ruokajärjestelmän tuomaa lisäarvoa. Kasvu vaatii kannattavan alkutuotannon. Ruuan turvallisuus ja korkea laatu pitää varmistaa myös tulevaisuudessa. EU:n sekä kotimaan byrokratiaa on kevennettävä määrätietoisesti. Korostamme toimeenpanosuunnitelmaa, jonka avulla tavoitteet konkretisoidaan käytäntöön. Punaisena lankana on oltava yhdessä tekemisen kulttuurin juurruttaminen koko ruokaketjuun. Kauppa ei saa polkea toisia toimijoita. Kokkimaajoukkueemme taitavista suorituksista voi koitua hyvää vaikkapa suomalaiselle lehmänlypsäjälle.

Valiokunta esittää lopuksi mietinnössään hyväksyttäväksi seuraavat viisi lausumaa, joiden mukaan eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. edistää nykyistä tehokkaammin ruokamarkkinoiden aitoa toimivuutta ja kilpailullisuutta ja tarvittavin lainsäädäntötoimin huolehtii markkinoiden tasapuolisesta kilpailuasetelmasta,
2. asettaa elintarvikeketjun eri osien ruokahävikin vähentämiselle numeeriset tavoitteet sekä selvittää elintarvikkeiden päiväysmerkintöjä koskevat uusimistarpeet ruokahävikin vähentämiseksi,
3. lisää ja tehostaa systemaattisesti ruokasektoria koskevaa ennakkovaikuttamista EU-lainsäädännön valmistelussa,
4. varaa riittävät taloudelliset ja toiminnalliset resurssit elintarvikkeiden ja veden viennin pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen edistämiseen sekä
5. helpottaa kotimaisen ruuan ja lähiruuan pienimuotoista jalostusta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

Arvoisa puhemies! Näin Suomen 100-vuotisjuhlavuonna olen ylpeä siitä yhteishengestä, jolla koko valiokunta haluaa lisätä suomalaisen ruuan arvostusta ja tehdä töitä oman maan ruuan puolesta. Toivon, että koko eduskunta voi yhtyä siihen ja voimme tänään saada vielä uusia näkökulmia, jotka koituvat elintarviketoimijoiden hyväksi.

16.51 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Ruokapoliittisen selonteon käsittely maa- ja metsätalousvaliokunnassa oli hyvin innostavaa ja tulevaisuuteen katsovaa. Haluan kiittää puheenjohtaja Kalmaria ja koko valiokuntaa hyvästä työstä. Meille kaikille on olennaista turvata kotimainen ruoka ja viljelijän toimeentulo sekä jaksaminen työssään.

Valiokunnan esittämät ponnet ovat arvokas kiteytys selonteolle. Haluamme parantaa tuottajan asemaa, turvata ruokamarkkinoiden toimivuuden, helpottaa lähiruuan pienimuotoista jalostusta ja vähentää ruokahävikkiä. Ruokahävikistä kuulumme laajasti eri tahoja, ja kuten ponnessa todetaan, on syytä asettaa elintarvikeketjun eri osien ruokahävikin vähentämiselle numeeriset tavoitteet sekä selvittää elintarvikkeiden päiväysmerkintöjä koskevat uusimistarpeet ruokahävikin vähentämiseksi.

Kuulumme valiokunnassa hyvistä malleista, kuten Vantaan Yhteisestä pöydästä. Siinä kaupunki, kirkko ja kolmas sektori ovat yhdessä luoneet kuljetus- ja säilytysjärjestelmän kauppojen hävikkiruualle ja järjestäneet ruokatarjoilun vähävaraisille. Se on hyvällä tavalla edistänyt yhteisöllisyyttä ja auttanut vähäosaisia. Tällaisen mallin soisin leviävän kaikkiin kuntiin.

Viennin edistämiseksi ja maatalouden kannattavuuden parantamiseksi selonteossa korostetaan tutkimusta ja innovaatioita, mutta samalla hallituksen rajut koulutus- ja tutkimusleikkaukset heikentävät uusien hittituotteiden kehittämistä ja leikkaukset Luonnonvarakeskukselta haittaavat maaseudulle tärkeän bioenergian edistämistä. Esimerkiksi Nyhtökauran suosio on osoittanut, että uusille tuotteille on tilausta. Valiokunnan mietinnössä onkin tärkeästi korostettu tutkimuksen merkitystä.

Kotimaisen ruuantuotannon turvaamiseksi on alkutuotannon kannattavuutta parannettava. Suuret kauppaketjut vievät liian ison siivun ruokaketjun tuotosta, ja siksi tarvitaan uusia suoramyynnin väyliä. Kaupunkilaisten suosiotaan kasvattavat ruokaosuuskunnat ovat hyvää kehitystä. On myös keskeistä edistää ruokamarkkinoiden aitoa toimivuutta, ja kilpailulainsäädäntöä on muutettava tähän suuntaan.

Kuluttajat kaipaavat lisää luomuruokaa, ja toivonkin luomun edistämiseen hallitukselta vahvempaa panosta. Luomu vähentää riippuvuutta tuontilannoitteista ja niiden valmistukseen käytetyistä fossiilisista polttoaineista. Vihreiden tavoitteena on, että julkisten keittiöiden ruuasta 20 prosenttia on luomua vuoteen 2020 mennessä.

Suomen ympäristökeskuksen mittaukset tutkimusalue Arandalla povaavat ennätysuurta leväkesää Itämerelle. Maataloustuet onkin uudistettava siten, että tuet kohdistuvat enemmän eettiseen ja ympäristöystävälliseen tuotantoon ja ekosysteemipalveluihin.

Aluetalous hyötyy paikallisista maatalousyrityksistä. Ravinteiden järkevä kierrätys ja maatilojen oma lähiennergiantuotanto ovat kannatettavia tavoitteita. Biokaasulaitokset tarjoavat hyvän ratkaisun. Tämän uusiutuvan energian edistämiseksi tarvitaan valtiolta räätälöity tukiratkaisu.

Ruuassa on kyse myös eläinten oikeuksista. Tuotantoeläinten oloja on parannettava taakamalla enemmän liikkumatilaa ja virikkeitä ja mahdollisuus lajityypilliseen käyttäytymiseen. Hallituksen ehdotus eläinsuojelulain kokonaisuudistukseksi ei vastaa kuin pieneltä osin eläinsuojelun tarpeisiin. Eläinsuojelulakimme on saatava pohjoismaiselle tasolle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

Arvoisa puhemies! Yhdessä syöminen on yhteisöllinen ja tärkeä hetki. Ruoka on arvokasta, ja sen eteen on tehty työtä. Suomi ja Ruotsi ovat ainoat maat maailmassa, joissa lapsille tarjotaan kouluissa maksuton lämmin ateria. Olisiko valtakunnallisesti kouluissa järjestettävä viikoittainen kasvisruokapäivä seuraava menestystarina 100 vuotta täyttävässä Suomessa? Meille kaikille on merkityksellistä, mitä lapset syövät päivähoitossa ja kouluissa, mitä vanhukset syövät vanhainkodeissa. Lapset ja vanhukset ansaitsevat turvallista, maukasta ja terveellistä ruokaa. Kuntien hankinnoissa onkin syytä painottaa tuoreutta, terveellisyyttä ja toimitusaikaa ja ostaa ruokaa lähiseudun tuottajilta.

16.56 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Katsoin tyytyväisenä, että maa- ja metsätalousvaliokunta katsoo ruokahävikkilinjausten olevan ruokapoliittisen selonteon keskeisiä kohtia. Kiitänkin tästä ja keskitynkäin puheenvuorossani tähän osa-alueeseen.

Suomessa on viime vuosina herätty ruokahävikikeskusteluun monella yhteiskuntamme eri tasolla aina täältä eduskunnan istuntosalista kuluttajien keittiöihin, ja tämä on hyvä. Kuten maa- ja metsätalousvaliokunta mietinnössään tilanteen tiivistää, on ruokahävikin syntyminen nykyisellä volyymilla kestävämpiä kuin taloudellisesti, sosiaalisesti kuin ympäristövaikutuksiltaan. Jotta ruokahävikin määrää voidaan vähentää, on ongelmaan puututtava useilla toimenpiteillä. Kun ruokahävikkiä syntyy, hukkaan menee ravinnon lisäksi työtunteja. Myös ruuan tuotantoketjussa syntyneet päästöt ovat syntyneet silloin turhaan. Tämän lisäksi haaskaamme ruokaa samalla, kun Suomessa vuosittain yli kymmenentuhannet ihmiset seisovat leipäjonoissa. Vaikkakaan tätä köyhyyttä ja leipäjonoja ei ratkaista tällä hävikikeskustelulla, se ratkaistaan nimenomaan paremmalla sosiaalipolitiikalla. On kuitenkin tyhmää heittää syömäkelpoista ruokaa roskeen pohtimatta sen jatkokäsittelyä.

Kuten valiokunta toteaa, on selvää, että ruokahävikin torjumiseksi tarvitaan muutoksia asenteisiin ja toimintatapoihin sekä ruuan arvostuksen lisäämistä. Se tuo myös oikeasuuntaisesti esille, että ruokahävikin syntyminen on moniulotteinen ongelma, jonka ratkaisemiseksi tulee ottaa entistä aktiivisempi ote. Kiitänkin valiokuntaa etenkin toisesta lausumasta, jossa se edellyttää, että valtioneuvosto "asettaa elintarvikeketjun eri osien ruokahävikin vähentämiseksi numeeriset tavoitteet sekä selvittää elintarvikkeiden päiväysmerkintöjä koskevat uusimistarpeet ruokahävikin vähentämiseksi". Muistuttaisinkin, että YK:n kestävä kehityksen Agenda 2030 -kiertotalouspaketin mukaiset tavoitteet ruokahävikin puolittamiseksi ovatkin kunnianhimoiset. Näiden tavoitteiden mukaan ruokahävikki tulisi puolittaa niin jälleenmyyjä- kuin kuluttajatasolla vuoteen 2030 mennessä. Kysyisinkin nyt, kun ministeri Leppä on paikalla: ovatko nämä tavoitteet, jotka Suomessakin tälle tulisi asettaa, vähintään niin kunnianhimoiset?

Valiokunnan esittämien toimenpiteiden toimivuutta on myös seurattava tehokkaasti ja muihin toimiin on ryhdyttävä välittömästi, jos ruokahävikin määrää ei saada vähennettyä näillä esitetyillä vapaaehtoisilla toimilla. On muistettava, että tällä hetkellä Suomessa hävikkiruuan jakelu perustuu vapaaehtoisuuteen ja erilaisiin kokeiluprojekteihin, joista edustaja Karimäkin tässä edellä lausui, mutta vakiintunutta käytäntöä ei ole meillä vielä muodostunut. Siksi mielestäni myös kokonaisuutta tulisi tarkastella lainsäädännön tasolla. Muistuttaisin, että meillä on yli sadan kansanedustajan allekirjoittama lakialoite sen puolesta, että tähän ruokahävikkiin puututaan ja pohditaan, miten myynnistä tai käytöstä poistuvat syömäkelpoiset elintarvikkeet voitaisiin asettaa jaettaviksi tai muuten käytettäväksi hyödyksi. Nykyinen maa- ja metsätalousministeri Leppä on luvannut, että aloite saa asian-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

mukaisen käsittelyn. Kysyisinkin häneltä ja myös uudelta valiokunnan puheenjohtajalta vielä tässä aloitteen käsittelyn aikataulua.

On selvää, mikä täälläkin keskustelussa on tullut esille, että tahtotilaa ongelman ratkaisemiseksi löytyy. Siitä kertoo niin tämä yhteinen lausunto kuin sitten kansalaisten vahva tahto. Muistuttaisin, että hävikkiä syntyy varovaisestikin arvioiden noin 400 miljoonaa kiloa vuodessa, ja tämä on merkittävä ilmasto-ongelma, joka vastaa noin 100 000 henkilöauton päästöjä. Toivoisin, että mikäli nämä vapaaehtoiset toimet eivät riitä, tätä asiaa tarkasteltaisiin myös lainsäädännön kautta tämän lakialoitteen hengen johdosta. Ruokahävikin ratkaiseminen on meidän yhteinen asiaamme niin Suomessa kuin koko maailmassa — ja se on ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävä kehityksen politiikan näkökulmasta myös välttämätöntä. [Antti Rantakangas pyytää vastauspuheenvuoroa]

Puhemies Maria Lohela: Hyvät edustajat, olin juurikin sanomassa, että debatin käymisenkin on toki mahdollista, kun vain sitä indikoitte. Mutta otetaan tästä vielä pari puheenvuoroa ja sitten siirrytään debattiin.

17.02 Peter Östman kd: Arvoisa rouva puhemies! Ruokapoliittinen selonteko toteaa Suomen ruokajärjestelmän keskeisten tavoitteiden olevan muun muassa alkutuotannon kannattavuuden ja tuottavuuden turvaaminen ja monipuolistaminen, ympäristökestävyys sekä kiertotalouden kehittyminen — nämä ovat kaikki, niin kuin tässä todetaan, keskeisiä ja äärimmäisen tärkeitä tavoitteita.

Arvoisa puhemies! Suomalaiset ovat viimeisten vuosikymmenten aikana tottuneet pitämään ruuan riittävyttä itsestäänselvyytenä, ruokaa kun on ollut melkein tuhlattavaksi asti. Kotimaisen maatalouden ja huoltovarmuuden merkitys on hämärtynyt globaaliin talouteen tottuneille. Alaa on vallannut ajatus siitä, että ruokaa kannattaa tuottaa vain siellä, missä tuotanto on edullisinta. Kristillisdemokraatit varoittavat tuudittautumasta sen varaan, että saamme hankkia kohtuuhintaisia elintarvikkeita ja energiaa ulkomailta kaikissa tilanteissa. Globaali väestönkasvu, ilmastonmuutos, talouskriisit, aseelliset ja poliittiset konfliktit voivat hyvinkin nopeasti vähentää ruuan tuotantoa ja ruuan tarjontaa maailmanlaajuisesti. Huoltovarmuuden turvaamiseksi tarvitsemme toimivaa maataloutta, hajautettua kotimaista energiantuotantoa ja elinvoimaista maaseutua — nyt enemmän kuin pitkään aikaan, lakkautettuja aloja ja alasajettua elintarviketuotantoa ei nimittäin hetkessä nosteta jaloilleen. Keskeisten elintarvikkeiden huoltovarmuus, kansallista kulutusta vastaava tuotanto ja elintarvikehuolto ovat turvallisuuskysymyksiä.

Arvoisa puhemies! Kristillisdemokraatit tahtovat, että kotimainen puhdas ruuantuotanto nostetaan yhdeksi kärkiprioriteetiksi poliittisessa päätöksenteossa. Näin lausuimme vuosi sitten, kun jätimme maataloudesta välikysymyksen. Tämä on nyt kuultu myöskin valiokunnassa, ja se on erittäin hyvin nostettu esiin tässä mietintötekstissä. Valiokunta korostaa, että alkutuotannon nykyisen heikon kannattavuuden parantamisen tulee olla ruokapolitiikan perustana. Olen erityisesti iloinen, että valiokunta totesi yksimielisesti, että alkutuottajan heikko neuvotteluasema elintarvikeketjussa on merkittävä uhka kannattavalle tuotannolle. Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että maataloustuotteiden markkinat eivät toimi kotimaassa tällä hetkellä toivotulla tavalla ja kilpailutilanteesta johtuen maatilojen mahdollisuudet parantaa kannattavuutta markkinaehtoisesti ovat tällä hetkellä rajalliset. Tuotantokustannusten alentamisen ohella tulee alkutuotannon asemaa elintarvikeketjussa vahvistaa toimilla, jotka edistävät tuotteiden pääsyä jakeluun ja kauppaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

Lisäksi tuotteiden alkuperämerkintöjä tulee parantaa ja suomalaisen alkutuotannon vahvuuksia hyödyntää nykyistä paremmin. Kuluttajat haluavat — niin kuin näissä aikaisemmissakin puheenvuoroissa on tullut esille — yhä enemmän varmistua ruokansa tuotantotavoista ja alkuperästä, joten näihin tarpeisiin tulee vastata.

Arvoisa puhemies! Olen erittäin tyytyväinen valiokunnan mietintöön, joka on syntynyt hyvässä yhteishengessä ja yksimielisesti. Tämä tuo toivoa suomalaisille alkutuottajille ja kotimaiselle elintarviketeollisuudelle.

Puhemies Maria Lohela: Otetaan vielä edustajat Anttila, Viljanen, Kulmala ja ministeri Lepän puheenvuoro, ja sen jälkeen debatti. — Edustaja Anttila on poissa. — Edustaja Viljanen.

17.06 Eerikki Viljanen kesk: Arvoisa puhemies! Ruokapoliittinen selonteko on ansioikas, kuten maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintökin. Kattavan mietinnön lopussa on valiokunnan viisi kannanottoehdotusta. Otan tässä puheenvuorossa kantaa niistä ensimmäiseen, joka kuuluu seuraavasti: "Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto edistää nykyistä tehokkaammin ruokamarkkinoiden aitoa toimivuutta ja kilpailullisuutta ja tarvittavin lainsäädäntötoimin huolehtii markkinoiden tasapuolisesta kilpailuasetelmasta."

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä maamme elintarvikeketju työllistää suoraan ja välillisesti noin 340 000 suomalaista. On selvää, ettei valtaosaa maatalouden työpaikoista ole tulevaisuudessa olemassa, elleimme saa tasapainoa markkinoille, elintarvikeketjun tulonjakoa tasapuolisemmaksi ja sitä kautta myös maataloustuotantoa kannattavaksi. Yhtä lailla on selvää, ettei elintarvikeketjussa jalostuksen työpaikkoja ole suomalaisella kustannusrakenteella ilman kotimaista raaka-ainetta. Siksi pidänkin tätä valiokunnan kannanottoa erittäin tärkeänä.

Meidän on tarvittaessa lainsäädäntötoimin saatava elintarvikeketju toimimaan nykyistä reilummin. Nyt kun käsittelemme ruokapoliittista selontekoa, tämän viestin voi tiivistää: suomalaista ruokaa ei ole ilman toimivaa suomalaista yhteiskuntaa, tutkimusta, tuotekehitystä, elintarvikkeiden jalostusta ja kannattavaa maataloustuotantoa. Maa- ja metsätalousvaliokunnan yksimielisessä mietinnössä otetaan kantaa kaikkien edellä mainittujen edellytysten puolesta, ja meidän kaikkien pitääkin sitoutua suomalaisen ruuan tulevaisuuden turvaamiseen, mihin tämä yksimielinen valiokunnan mietintö antaa hyvät edellytykset.

17.08 Kari Kulmala uv: Arvoisa rouva puhemies! Ruokapoliittinen selonteko toteaa Suomen ruokajärjestelmän keskeisten tavoitteiden olevan muun muassa alkutuotannon kannattavuuden ja tuottavuuden turvaaminen ja monipuolistaminen, ympäristökestävyys sekä kiertotalouden kehittyminen. Suomalaisen ruokajärjestelmän selkeitä vahvuuksia ovat olleet jo pitkään ruuan puhtaus, jäljitettävyyys ja turvallisuus, joita tulee kyetä hyödyntämään tulevaisuudessa kilpailutekijöinä nykyistä paremmin. Näistä asioista monessa muussa maassa vain haaveillaan.

Kotimaisen ruuantuotannon tärkeydestä vallitsee laaja yhteisymmärrys eduskunnassakin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Näiden mielestä muun muassa maataloustuotasta tulisi Suomessa luopua, koska tuista huolimatta maatalous tuottaa tappiota. Mutta mikäli maataloustuet lopetettaisiin maailmalta, joutuisimme maksamaan ruuasta todella paljon enemmän kuin tällä hetkellä. Nykyisillä maailmanmarkkinahinnoilla ruuan tuottaminen ei ole kannattavaa missään. Pitää myös ymmärtää, että maataloustuilla turvataan kotimaisen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

ruuan saatavuus ja riittävyys sekä hyvä laatu. Laadun merkitys korostuu, kun tiedetään, kuinka lähiruuan ja luomutuotannon arvostus kasvaa jatkuvasti. Maataloustuki on tarpeellista myös maaseudun asuttuna pysymisen ja vähien palvelujen säilyttämisen auttamiseksi. Tätäkään asiaa ei pidä aliarvioida. Tiesitkö muuten, että maataloustuki ei ole viljelijätuloa vaan suuri osa tästä tuesta menee tuotannon kuluihin, esimerkiksi koneisiin, laitteisiin ja lannoitteisiin?

Nämä ruuantuotannon arvostelijat eivät anna arvoa maaseudulle, viljelijöiden työlle eivätkä kotimaiselle puhtaalle ruualla, vaikka joka päivä ruokaa syövätkin. Heidän on helppo arvostella ruuantuottajia, kun itsellä on varaa maksaa ruuasta vaikka vähän enemmänkin. He unohtavat helposti, että ruuantuotannon heikko kannattavuus ei ole tuottajien oma vika. Maatilojemme rakennemuutos ja parantunut tehokkuuskaan eivät auta, koska Suomessa on maksettu jo vuosia Euroopan alhaisinta tuottajahintaa. Tuottajien talous on ollut kovilla, koska alhaiset tuottajahinnat eivät ole vuosiin kattaneet enää kustannuksia. Esimerkiksi viljanviljely tuotti viime vuonna viljalajista riippuen tappiota 110—220 euroa hehtaarilta, ja se oli jo neljäs tappiollinen vuosi peräkkäin. Myös Venäjään kohdistuneet pakotteet haittaavat montaa viljelijää ja erityisesti maidontuottajia.

Tässä selonteossa todetaan, että kotimaisen ruokajärjestelmän kilpailukyvyyn perustana on kestävä, laadukas, eettinen ja kilpailukykyinen alkutuotanto. Alkutuotannon säilyminen Suomessa on ensiarvoisen tärkeää myös jalostavalle elintarviketeollisuudelle ja huoltovarmuudelle. Valiokuntakin korosti, että alkutuotannon nykyisen heikon kannattavuuden parantamisen tulee olla ruokapolitiikan perustana. Se pitäisi myös päättävissä elimissä ymmärtää. Ei voi mitenkään ylikorostaa, että suomalaisen elintarviketuotannon turvallisuus ja puhtaus ovat maailman huippuluokkaa ja suomalaisen maataloustuotannon ehdottomia vahvuuksia. Samalla kun syö suomalaista lähiruokaa, auttaa parhaiten oman kuntansa ja maakuntansa ruuantuottajia. Se on lisäksi kaikin puolin isänmaallista toimintaa.

Suomessa luomun osuuden kasvattaminen julkisella sektorilla tuntuu olevan kaikkein haastavinta. Esimerkiksi Ruotsissa luomun osuus on lähes 70 prosenttia julkisella sektorilla ja Tanskassa vastaavasti päiväkotij- ja vanhusruokailussa lähes 70 prosenttia. Samaan aikaan meillä Suomessa luomun osuus on julkisella sektorilla noin 5 prosenttia. Luomun lisääminen ruokalistoilta onnistuisi ilman lisäkustannuksia meilläkin ruokalistaa ja reseptiikkaa muuttamalla. Avaintekijänä tässä ruokalistasuunnittelussa olisi lisätä edullisimpien raaka-aineiden, kuten kasvisten ja viljatuotteiden, osuutta.

Myös ruokahävikkiin tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota. Voikin kysyä hyvällä omallatunnolla, että jos meillä ruokahävikkiin menee jopa kolmasosa tuotetusta ruuasta, onko ruoka silloin liian halpaa.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Leppä, 5 minuuttia, olkaa hyvä.

17.13 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä: Rouva puhemies! Parhaat kiitokset maa- ja metsätalousvaliokunnalle ja sen puheenjohtajalle, edustaja Kalmarille erinomaisen hyvästä mietinnöstä ruokapoliittisesta selonteosta. Se on erittäin hyvä asiakirja ja johdattaa eteenpäin meidän yksituumaista ajatteluumme siitä, mikä merkitys ruualla meille suomalaisille on. Sehän on oikeastaan kaiken perusta. Se on merkittävä osa, ehdoton osa meidän kokonaisturvallisuuttamme, meidän huoltovarmuuttamme, meidän kaikkinaista hyvinvointiamme. Voidaan ihan hyvällä syyllä sanoa, että ruoka on ihmisoikeuksien ihmisoikeus. Jos sitä ei ole, niin aika lailla muut ovat tarpeettomia. Siinä mielessä on erittäin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

hyvä asia, että tämä on yksimielinen, ja tässä on isoja suuntaviivoja siihen suuntaan, mihin meidän pitää omassa ruuantuotannossamme, koko meidän ruokapolitiikassamme ja myöskin Euroopan ruokapolitiikassa mennä globaaleja trendejä unohtamatta. Kiitoksia tästä työstä.

Nuo viisi nostoa, jotka tässä valiokunta on ottanut esille ja joista se on lausumat tehnyt, ovat keskeisiä:

Ensimmäisenä ovat toimivat ruokamarkkinat. On selvää, että ruokamarkkinoiden toiminta ja toimivuus tällä hetkellä ei ole sitä, mitä me sen haluaisimme olevan. Siksi siihen on välttämätöntä huomiota kiinnittää. Selvitysmies Ilkka Mäkelä luovuttaa tästä raporttinsa tämän kuun lopussa, ja sen jälkeen meillä on johtopäätösten aika, mitä kaikkea ryhdymme sitten tekemään, jotta nuo ruokamarkkinat toimivat paremmin ja oikeudenmukaisemmin kuin tällä hetkellä. Suurin ongelmahan tässä on ilman muuta se, että alkutuottajien, viljelijöiden, osuus ruokaketjusta on liian pieni, ja se ongelma tulee kannattavuuden heikkona tilana. Kysymys on ennen kaikkea työstä, suomalaisesta työstä — onko se täällä Suomessa, vai onko se muualla? Se on meille äärimmäisen tärkeä asia. Siihen liittyvät alkupe-
rämerkinnät ja myöskin se, että alkuperämerkintävaatimus ulotetaan nyt sitten myöskin ravintoloihin, jotta myös kuluttajalla on oikeus siellä tietää aidosti, mitä syö.

Toiseksi ruokahävikkiasia: On hyvä, että asia on otettu vahvasti esille. Työtä on tehty ja tehdään edelleenkin ruokahävikin pienentämiseksi, ennen kaikkea vapaaehtoisin voimin. Jo nykyisellään on lainsäädäntöä joustavoitettu ja ohjeistuksia tarkennettu siten, että ruokahävikkiä voidaan välttää. Erilaisia hyviä esimerkkejä on tästä vaikka kuinka paljon. Ruokaketju on tiivistänyt vahvasti toimintaansa ja ottanut tämän ruokahävikin vähentämisen asiakseen. Mutta se suurin osa taitaa tällä hetkellä kuitenkin muodostua siellä kotitalouksissa, ja siinä mielessä valistuksen ja tiedottamisen käytänteiden esilletuomisen osuus tässä on erittäin hyvä. Katsotaan, kun tästä selvitykset tehdään — ne on aloitettu — ja kun ne valmistuvat, että mikä on sitten se tilanne, joudutaanko vielä järeämpiin toimenpiteisiin. Mutta nyt tällä hetkellä me etenemme vahvasti tiedotuksen ja vapaaehtoisin voimin.

Kolmas asia: Tuon EU-lainsäädännön osalta ja sen ennakkovaikuttamisen tiivistämisen osalta olen täsmälleen samaa mieltä. Nyt on erityisesti huomiota kiinnitettävä EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistamiseen ja vuoden 2020 jälkeiseen aikaan ja siihen vaikuttamiseen. Otan esille vain neljä keskeistä asiaa, jotka tässä mielestäni ovat ruoka keskiöön, järjestelmien yksinkertaistaminen, tuottajan aseman parantaminen ruokaketjussa ja se, miten ilmasto- ja ympäristötoimia toteutetaan järkevällä tavalla, kestäväällä tavalla.

Neljäs asia, elintarvikevienti: Hyvät kirjaukset myöskin siitä. Tätä työtä on jatkettava. Meillä on erittäin hyviä esimerkkejä jo siitä, että vienti on lähtenyt liikkeelle, ja tätä työtä tehdään yhdessä muiden ministeriöiden kanssa. Food from Finland -ohjelmalla ja Business Finland -ohjelmalla lisäresursointia on tehty Eviraan, ja niitä tarvitaan vielä lisää, jotta yrityksillä on mahdollisuus sitten omaa vientiään saada aikaan. Tähän on kärkihankerahoitusta osoitettu, ja tähän on saatava myöskin vielä lisää voimavaroja, jotta tämä asia menee eteenpäin hyvällä tavalla. Se on selvä asia. Myöskin yritysten omaa panosta tässä tarvitaan entistä enemmän ja sitä, että yritykset tekevät tätä vientiponnistelua yhdessä. Elin-
tarvikeviennin koulutus — äärimmäisen tärkeä asia: tässä on ministeriö aloittanut muiden ministeriöiden kanssa ponnistelut siihen, että me saamme vientikoulutusta tähän maahan ja tätä työtä viedään eteenpäin. Vedestä puheenjohtaja Kalmari erinomaisesti käytti oman puheenvuoronsa. Se asia myöskin etenee, sen täytyy edetä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

Viimeinen asia on kotimaisen lähiruuan pientuottajien jalostuksen helpottaminen. Tässä myöskin on lukuisa joukko säädöksiä jo purettu, normeja purettu, ja sitä purkutyötä tehdään lisää. Myöskin tuo Mavin ja Eviran yhdistäminen, joka nyt sitten on hyvässä vauhdissa, ja sen eteenpäinvieminen tässä hengessä, että me saamme valvojasta valmentajaksi -ajattelun koko hallintoon kaikilta osin, on äärimmäisen tärkeää. Norminpurkuhan on meillä yksi keskeisiä hallituksen toimenpiteitä ja kärkihankkeita, ja se vaikuttaa erityisesti koko meidän ruokaketjuumme.

Kiitoksia hyvästä työstä.

Puhemies Maria Lohela: Nyt voimme käydä debattia tästä aiheesta, ja sen aloittaa edustaja Sarkkinen.

17.19 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia hyvästä ja tarpeellisesta selonteosta ja mietinnöstä, ja kiitoksia erityisesti ruokahävikin voimakkaasta huomioimisesta.

Ruoka on merkittävä ilmastopäästöjen aiheuttaja, ja jäinkin kaipaamaan vielä hieman voimakkaampaa näkökulmaa ilmastomuutoksen torjunnan vaatimuksista tulevaisuuden ruuantuotannolle ja -kulutukselle. Me tarvitsisimme voimakkaan ilmastonäkökulmaisen tulevaisuusotteen, jossa huomioitaisiin esimerkiksi tarve vähentää lihankulutusta, hyönteisravinnon yleistyminen sekä kasvisproteiinien tuotekehitys, niiden kulutuksen lisääntyminen ja sen tukeminen.

Arvoisa puhemies! Tämä alkutuottajan rooli ja sen menestys ja asema ruokaketjussa on meidän yhteinen ponnistus, ja sitä meidän kaikkien pitää pystyä parantamaan ja löytämään siihen konkreettiset keinot. Yksi asia on alkuperämerkinnät eineksiin ja ravintolatuotteisiin, mutta olisiko ministerillä antaa ja ehdottaa muita konkreettisia toimenpiteitä alkutuottajan aseman parantamiseksi?

17.20 Pertti Hakanen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ruokapoliittinen selonteko kuten myöskin tämä valiokunnan mietintö ovat äärimmäisen hyviä, ja on oikeastaan historiallinen hetki sillä tavalla, että käydään laajaa keskustelua kotimaisen ruuan tuotannosta ja elintarvikeketjun yksityiskohdista ja sillä tavalla. On myöskin nämä viisi kannanottoehdotusta, jotka maa- ja metsätalousvaliokunta on tänne kirjannut ja jotka ministeri ansiokkaasti äsken kävi myöskin omassa puheenvuorossaan läpi. Ymmärsin niin, että olivat myöskin hyvin vastaanotettavia nämä asiat, mitkä mietinnössä ovat.

Yhden asian tässä kohtaa otan esille näistä viidestä kohdasta, tämän kotimaisen ruuan ja lähiruuan pienimuotoisen jalostuksen helpottamisen. Tässä herää yksi kysymys: millä tavalla me voimme turvata sen hyvän, alkuperäisen ruuan sieltä läheltä elintarvikeketjuun niin, että ei menisi ylimääräistä hyvää raaka-ainetta tuonne Honkajoen jalostamoon? Tämä on se ajatus, että meidän pitää löytää sellaisia toimijoita, sellaisia yrityksiä, jotka myös pysyvät tätä asiaa palvelemaan siellä [Puhemies koputtaa] alkutuotantokentässä. Mutta tässä pitää muistaa se kannattavuustekijä, että ei houkutella yrittäjiä sellaiseen yritysmuotoon, [Puhemies koputtaa] mikä ei ole kannattava.

17.22 Antti Rantakangas kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia valiokunnalle erittäin hyvästä mietinnöstä, ja kiitoksia ministerille erittäin vakuuttavasta mi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

nisterintehtävän hoitamisen aloittamisesta. On syytä mainita myöskin hallituksen toimet kannattavuuden parantamiseksi ja viennin edistämiseksi. Ne ovat aivan oikeita toimia.

Mutta sitten ihan ystävällinen kysymys SDP:n, vihreitten ja vasemmistoliiton suuntaan: Kun täällä puhutaan hyvin kannattavuudesta, niin miten tämän kannattavuusnäkökohdan kanssa yhteen sopivat esitykset kiinteistöveron ulottamisesta maatalousmaahan, kansallisen tuen leikkausesitykset ja lomitusjärjestelmän alasajoesitykset? On hyvä, että meillä on yksimielinen mietintö ja näkökulma, mutta puheitten ja tekojen pitäisi ainakin noin lähes tulkoon mennä yksiin puolueitten välillä. Toivon, että näitä tämäntyyppisiä puheenvuoroja ja esityksiä ei enää tehtäisi, jolloin voitaisiin käytännön tasolla osoittaa, että me kaikki olemme huolehtimassa maatalouden kannattavuudesta ja tuotantoedellytyksistä, koska se hän on tämän koko kokonaisuuden aivan tärkein asia, että viljelijöitten toimeentulo turvataan ja maataloustuotanto on kannattavaa. Silloin koko ruokaketjun peruslähtökohta on kunnossa.

17.23 Harry Wallin sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hieman hämmästytti edustaja Rantakankaan puheenvuoro, kun tätä ruokapoliittista selontekoa on tehty niin hyvässä yhteistyössä ja yksimielisesti. Ei voi oikeastaan siihen muuta sanoa kuin sen, että tässä ruokapoliittisessa selonteossa ei mainita mitään näitä kohtia, mitä te nostitte esille, ja tämä oli yksimielinen ja siihen ei jätetty mitään vastalauseita. Muistaakseni myöskin valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto on ollut kaikissa näissä kriisitukipaketeissa ynnä muissa yksimielinen, sielläkin on ollut yksimielisyyttä.

Ministeri Leppä, kun valiokunta sai tämän ruokapoliittisen selonteon valmiiksi, sen jälkeen me olemme vierailleet viime viikolla Farmari 100 -näyttelyssä, joka onnistui erinomaisesti. 95 000 suomalaista tutustui Farmari-näyttelyyn neljän päivän aikana. Itse olin siellä kahtena päivänä. Kansalaiset suhtautuivat erittäin positiivisesti kotimaisen ruuan tuotantoon. Runsaasti lapsiperheitä, jotka erityisesti siellä kotieläinalueella vierailivat, kone-esittely ja kotimainen ruoka aivan keskiössä. Ei juurikaan poikkeavia mielipiteitä tullut, ja se on hieno asia. [Puhemies koputtaa] Sitten vierailimme myöskin tilalla, jossa oli tuotantotehokkuus nostettu huippuunsa. Miten voitaisiin näitä hyviä käytäntöjä siirtää myöskin muille tiloille? 10 000 kiloa hehtaarille oli tulos [Puhemies: Aika!] ja keskimäärin... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

17.24 Lasse Hautala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Silloin kun laaditaan selontekoja, ja niin kuin tässäkin on nimenä Ruoka2030-selonteko, niin se nojaa vahvasti tulevaisuuteen. Meidän on kiinnitettävä huomiota siihen, millä saralla me voimme kehittyä.

Tässä valiokunnan mietinnössä on nostettu erityisesti kehityskohteena tämä ruuan markkinointi ja vienti, johon ministerikin täällä äsken viittasi. Uusien tuotteiden ja markkinoiden syntyessä ja ruokayritysten käytössä on oltava riittävästi osaavaa työvoimaa ja osaamista niin, että mahdollisuuksiin pystytään vastaamaan parhaalla mahdollisella tavalla. Erityisesti asiantuntijakuulemisissa tuli tarve näistä ammattikorkeakoulutasoisista koulutustarpeista. Kysyisinkin nyt ministeriltä, kun tuossa sanoitte, että tässä on jo lähdetty etenemään: millaisia ovat nyt olleet ne konkreettiset toimenpiteet, millä on voitu tätä viennin koulutusta erityisesti elintarvikealalla viedä eteenpäin?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

17.25 **Mats Nylund r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Maa- ja metsätalousministeriö ja valtioneuvosto ovat tehneet hyvän selonteon, ja valiokunta on käsitellyt sen erittäin hyvässä yhteistyössä. Haluan alleviivata, että oppositiota on kuultu samalla tavalla kuin hallituspuolueita.

Nostan esille nimenomaan tämän minusta suurimman uhan Suomen ruokapolitiikalle eli nimenomaan alkutuottajan heikon kannattavuuden. Se tulee esille erittäin hyvin valiokunnan mietinnössä, ja siellä sanotaan myös, että merkittävin keino, ehkä, vaikuttaa maatalouden on nimenomaan markkinahinnat. Me emme voi vaikuttaa markkinahintoihin globaalissa taloudessa, mutta voimme vaikuttaa niihin Suomessa. Ei voi jatkaa näin, että meillä on koko maailman puhtain, turvallis ja paras jäljitettävyyttä — ja se menee halpuuttamisen kautta markkinoille. Siksi tämä ensimmäinen ponsi on laitettu tänne, ja me odotamme kaikki mielenkiinnolla, millä tavalla ministeri ja hallitus vastaavat tähän. — Kiitos.

17.27 **Esko Kiviranta kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maatalouspolitiikassa ei ole edessä suuria päätöksiä seuraavan kahden vuoden aikana. Tämä näkyy myös hallituksen puoliväliriihen linjauksissa, joissa vahvistetaan vain se, mitä aikaisemmin on sovittu ja tiedetty. Ministeri Leppä ei kuitenkaan tule pääsemään helpolla, sillä vaikka yhteisessä maatalouspolitiikassa eletään tiettyä suvantovaihetta, valmistautumisen uuteen vuonna 2021 alkavaan rahastokauteen on pakko olla tiivistä. Meillä on jo asetettu uudistuksen strategia- ja ohjausryhmä. EU:n komission rahoituskehys ja lainsäädäntöesitykset saataneen loppuvuodesta 2018. Lopulliset ratkaisut tulisi tehdä vuoden 2019 jälkipuoliskolla Suomen puheenjohtajakaudella, mutta vielä ei tiedetä, onko siihen valmiutta muun muassa EU:n komission vaihtumisen takia. Ison-Britannian ero EU:sta aiheuttaa dramaattisen rahoitusaukon ja vaikeuttaa muutoinkin hankalaa tilannetta. Kysyisin ministeri Leppältä: onko teille jo muodostunut näkemys siitä, miten seuraavalla rahastokaudella selvitään niin, ettei viljelijöiden tulotaso dramaattisesti laske täällä Suomessa?

17.28 **Merja Mäkilä-Ropponen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä mietinnöstä ja erinomaisesti kohdennetuista lausumista. Suomalainen ruoka on puhdasta ja laadultaan hyvää, ja tämä on tärkeää muistaa myös matkailun edistämisessä. Mielenkiinto esimerkiksi luonto- ja green care -matkailua kohtaan on koko ajan lisääntynyt, ja lähellä tuotettu suomalainen ruoka sopii hyvin green care -matkailuun myyntivaliksi. Uskon siihen, että suomalaisella puhtaalla ruualla on kysyntää myös maailmanmarkkinoilla. Eli nyt todellakin tarvitaan markkinointi- ja myyntiosaamista ja uskoa siihen, että suomalainen ruoka ja vesi on kasvava vientiala. Meillä on siis erinomainen tuote, mutta markkinointi ja myyntiosaaminen kyllä jonkun verran ontuu.

17.29 **Juha Pylväs kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielenkiinnolla painin tuossa korvan taakse, kun kuuntelin ministerin kommentit tästä normien purusta: Elin-tarvikeketjuun kohdistuu voimakas sääntely, josta suurin osa tulee EU:sta. Itse näkisin kuitenkin tulevaisuudessa, että uudenlainen ruuan jakeluketju tulee muuttamaan markkinoita suoramyyntin tai suoraoston lisääntyessä. Toisaalta uudenlainen osallistuminen vaikkapa siten, että kuluttajat voivat hankkia tai ostaa osuuden tilasta oman tuotantoeläimen muodossa tai vastaavasti ja tällä lailla välittää toiveet tuotantotavasta ja tuotantomuodosta sekä tuotteesta tuottajalle, mahdollistaa sen, että kuluttaja saa haluamallaan tavalla sen ruokansa sitten tuotettavan. Ministeriltä kysyisinkin tähän liittyen: onko edelleen tavoitteena pur-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

kaa turhan tiukkaa sääntelyä, jotta uudenlainen omistajuus voisi kehittyä ja olisi mahdollista?

17.30 **Katja Hänninen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minäkin yhdyn niihin kiitoksiin, joita tässä salissa on sadellut, eli tämä selonteko on kyllä tosi hyvä ja hyvä työkalu meille kaikille ruokapoliittiseen keskusteluun ja lainsäädäntötyöhön.

"Ihminen on sitä mitä syö" ja "hyvä ruoka, parempi mieli" ovat tuttuja sanontoja ja kertovat hyvin sen, mikä merkitys ruualla ja ravinnolla on meille ihmisille. Kotimainen ruoka on todellakin laadukasta ja puhdasta ja eettistä, ja kotimainen ruokaketju työllistää noin 340 000 ihmistä, ja se on tosi tärkeä asia.

Meillä on myös ruokapoliittisia haasteita, joita täällä on jo nostettu esiin, eli elintarvikeomavaraisuus ja huoltovarmuus on aina pystyttävä turvaamaan kaikissa olosuhteissa, ruokahävikkiä on pienennettävä ja alkuperämerkinnät on saatava myös ravintolaruokiin ja kaikkiin muihinkin vähän selvemmiksi, ja tietysti me kaikki jaamme huolen tuottajien toimeentulosta ja heidän jaksamisestaan emmekä todellakaan halua mitään lomituserjestelmää romuttaa.

Kysyisin teiltä, arvoisa ministeri: Miten me saisimme kaikkien meidän lautasillemme kotimaisia kasviksia ja juureksia ja hedelmiä? Voisiko esimerkiksi verotusta joiltakin osin keventää, jottei lompakon paksuudesta ainakaan [Puhemies koputtaa] jäisi kiinni terveellinen ravinto?

17.31 **Kauko Juhantalo kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Erittäin hyvä selonteko, ja ministerin täydentävät vastaukset olivat vallan mainioita. Kiinnitän huomiota näihin keskeisiin asioihin: kannattavuuteen, paikalliseen lähiruokaan ja viennin kannattavuuteen, sen lisäksi tähän hävikkikeskusteluun. Päiväys ja hävikki kulkevat käsi kädessä. Yhdyn puheenjohtaja Kalmarin kannanottoon, että päiväyksen pitäisi olla vain niissä, joissa on terveys vaarassa.

Mitä tulee vientiin ja viennissä veden ja ruuan puhtauden korostamiseen: Se on vain osa suomalaista vientiä. Viennin täytyy kohdistua massoille. Mikään maa ei tuota kansalaisille muuta kuin puhdasta ruokaa. Meidän tuotteella täytyy olla tarina, ja tarinasta on muodostettava brändi. Puhtaus on osa sitä brändiä, mutta me korostamme liikaa tätä puhtautta ja hyvää vettä, koska ei sillä vienti mene muuta kuin pienelle osalle.

17.33 **Anne Kalmari kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vastaan ensiksi edustaja Nurmisen kysymykseen siitä, milloin ruokahävikkikeskustelu käydään tai tämä aloite käsitellään. Itse asiassa kuulumme erittäin laajalti myös tästä asiasta asiantuntijoita ja otimme sen jo tässä selonteossa huomioon. Yhteinen toteamuksemme oli se, että etenemme vapaaehtoiselta pohjalta, aivan kuten ministerikin tuossa totesi, ja sen sijaan nostamme näitä hyviä käytäntöjä ja puramme normeja niin, että saamme ruokahävikkiä vähemmän. Ruoka voidaan hävittää syömällä niin julkisista keittiöistä kuin muutoinkin, ja esimerkiksi hävikkipuntareita on monissa julkisissa keittiöissä. Logistiikkaan ja ruokavun jakamisongelmiin tulee löytää ratkaisuja paikallisesti.

Sarkkiselle toteaisin, että toki hyönteisravinto, öljyhamppu, kaikki uusi, vaikka kauramaito, kannattaa ottaa vakavasti, mutta sen sijaan lihantuotannon tulevaisuus on Suomessa oikeastaan paremmassa moodissa kuin nykypäivänä ilmastonmuutoksen seurauksena, sil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

lä meillä vettä riittää ja voi olla niin, että kannattavuus suhteellisesti [Puhemies koputtaa] paranee.

17.34 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin pitää kiittää vielä valiokuntaa tästä hyvästä työstä tämän keskustelun laajentamisesta ja kattavasta asiantuntijakuulemisesta. Ehkä itse pohdin, että se on hyvä, että hävikki on sisällytetty tähän selontekoon ja mietintöön, mutta näkisin, että ehkä tämän lakialoitteenkin kautta voisi harkita jotain erillistä lakipakettia, joka voisi tähdätä vielä enemmän näihin hyviin käytäntöihin ja nimenomaan normien purkuun, ei niinkään ehkä lainsäädännön lisäämiseen, mutta jollain tavalla sitä voisi erillisenäkin kokonaisuutena edistää ja laajentaa.

Näin ollen kysyn vielä ministeriltä, kun täällä on määritelty tavoitteita hävikin pienentämiselle: Miten näette, kuinka kunnianhimoisia tavoitteita nyt pitää edistää ja mikä on se tavoitetaso, että jos sitä ei saavuteta, niin ryhdytään eri toimenpiteisiin kuin näihin vapaaehtoihin? Miten näette tämän keskustelun ja sen tason Suomessa?

17.35 Eerikki Viljanen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on tänään pidetty erittäin hyviä puheenvuoroja. Tosin edustaja Karimäen puheenvuoro nosti mieleeni kysymyksen, millaisia oikein ovat ne nykyistä eettisemmät maatalouden tukimuodot, joita edustaja Karimäki omassa puheenvuorossaan peräänkuulutti. On todennäköistä, että toive eettisemmistä tukimuodoista on helppo täällä tänään lausua ääneen, mutta sen oikeudenmukainen toteuttaminen elävässä elämässä saattaakin olla sitten kokonaan toinen juttu. Harmi, että edustaja Karimäki ehti jo lähteä täältä istunnosta, mutta ehkä hän selvittää tätä yksityiskohtaa puheestaan myöhemmin. Toki voin kysyä: tunteeko ministeri Leppä eettisempää tukijärjestelmää kuin tämä nykyinen, mikä meillä on käytössä?

17.36 Esko Kiviranta kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viljelijöitä askaruttaa tämän rahastokauden viimeisen vuoden rahoitus, sillä ympäristökorvauksen määrärahat eivät riitä. Tämä johtuu siitä, että rahaa on kulumassa ennakoitua enemmän suojavyöhykkeisiin, peltojen talviaikaiseen kasvipeitteisyyteen, kerääjäkasveihin ynnä muihin. Rahaa löytyy vain Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman sisältä varojen käyttötarkoitusta muuttamalla. Ympäristökorvauksen vuotuinen varojen tarve on 240 miljoonan euron luokkaa, josta Suomen maksuosuus on 58 prosenttia ja EU:n 42 prosenttia. Jos ympäristökorvausta ei pystyittäisi maksamaan vuonna 2020, viljelijä menettäisi lohko-kohtaisten toimenpiteiden korvauksen lisäksi myös ympäristökorvauksen perustason korvauksen. Vaikka nykyisten ympäristösitoumusten viimeinen vuosi on 2019, viljelijä tietenkin koki vetäytymisen vuoden 2020 ympäristökorvauksesta lupausten pettämiseksi, ja tätähän se olisikin. Onko jo suunnitelmia tämän hankalan asian ratkaisemiseen?

17.38 Mats Nylund r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En voi tietenkään vastata, mitä edustaja Karimäki tarkoitti eettisellä tuella, mutta minä vastaan, mitä minä itse näen siellä. Minusta tuki, joka edesauttaa hyvän ruuan tuottamista, nimenomaan tuki, joka tukee tuotantoa, on kyllä eettinen. [Eerikki Viljanen: Samaa mieltä!] Meillä on muita tukia, jotka jopa johtavat siihen, että on kannattavampaa olla tuottamatta. Minusta ne ovat vähemmän eettisiä. Valitettavasti WTO-säännöt eivät salli enää suoraan tuotantoon sidottua tukea — meillä on Suomessa jonkin verran sellaisia — mutta siihen suuntaan pitäisi mennä. Myös yhteiskunta odottaa sitä meiltä. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

Puhemies Maria Lohela: Edustajat Kalmari, Wallin ja Hautala ja sitten ministerin puheenvuoro, ja sen jälkeen jatketaan puhujalistaa.

17.39 Anne Kalmari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli ilo kuulla se, että ministeri tarttui kaikkiin näihin meidän ponsiimme todella edistyksellisesti ja vie näitä eteenpäin. Toisaalta on varmasti hyvä tietää, että kun esimerkiksi se selvitys ruokamarkkinoiden toimista tulee ja tarvittavia toimenpiteitä tarvitaan, sille on nyt sitten eduskunnan selkänöja.

Haluaisin kysyä vielä vieniin tähtäävistä toimenpiteistä. Joskus nämä voivat olla pieniäkin. Puhuimme tässä koko ketjun yhteistyöstä, ja mainitsin itsekin tuossa puheessani esimerkiksi kokkimaajoukkueen. Voisiko uudella tavalla miettiä viennin edistämistä niin, että silloin, kun kohdennettuja vähäisiä tarpeita on, niihin kannattaa panostaa, jos arvelemme, että lopputuloksena voi olla isokin brändin nosto suomalaisille tuotteille?

17.40 Harry Wallin sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Asiantuntija-kuulemisen yhteydessä meillä vieraili Euroopan tilintarkastustuomioistuimen jäseniä Ville Itälän johdolla. Siellä me saimme kuulla, mikä ruokahävikin tilanne on Euroopan unionin alueella. Asiantuntija kertoi, että Pohjoismaat hyvin hoitavat tätä asiaa. Nyt tämä EU:n ja YK:n tavoite vuoteen 2030 leikata ruokahävikkiä 50 prosentilla tarkoittaa aika isoa asiaa täällä Suomessa. Mutta mikä käsitys teillä on siitä, minkälainen tilanne on Euroopassa? Nämä asiantuntijat sanoivat, että Pohjoismaissa tämä on kuitenkin aika hyvin hoidettu.

17.40 Lasse Hautala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Harry Wallin tuossa äskeistä edeltäneessä puheenvuorossaan nosti esille pohjalaisen maatilán, jossa on päästy noin 10 000 kilon hehtaarisatoon. Tämä tietysti tarkoittaa sitä, että tiilalla on satsattava sekä teknologiseen kehitykseen että myöskin tarkkuuteen ja täsmäviljelyyn. Maa- ja metsätalousministeriön talousarviossa on aina nimenomaan neuvontaan satsattuja rahoja, ja nyt viime aikoina niitä on kohdennettu erityisesti talousneuvontaan. Mutta onko ministeriössä mietitty sitä, että suunnattaisiin myöskin sitten yhä enempi voimavaroja tähän tekniseen edistymiseen ja täsmäviljelyyn?

Toinen kysymys, minkä edustaja Nylund täällä näyttien tukien kohdentamisesta otti esille: oletteko vielä Eurooppa-käynneillänne ottaneet huomioon sitä, että tulisi eriyttää maataloustuotantoa ja ympäristökysymyksiä enempi, mikä mahdollistaisi sitten nimenomaan tämän tukien kohdentamisen varsinaiseen tuotantoon?

Puhemies Maria Lohela: Ja seuraavaksi ministeri Leppä, enintään 5 minuuttia, olkaa hyvä. Sitten jatketaan puhujalistaa.

17.42 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä: Rouva puhemies! Kiitoksia erinomaisista kysymyksistä ja kommenteista, yritän vastata niin moneen kuin ehdin.

Täällä edustajat Sarkkinen ja Nylund kysyivät — ja monet monet muutkin — sitä, että mitä tapahtuu ja mitä tehdään, että ruokaketjussa viljelijän asema paranee ja sitä kautta kannattavuus. Olen tuossa aikaisemminkin julkisuuteen sanonut, että sen jälkeen kun Ilkka Mäkelä, selvityshenkilö, on raporttinsa antanut, on johtopäätösten aika. Näihin asioihin palataan ennen syksyä, en mene näiden asioiden edelle, vaan nyt tämän kuun lopussa tuo raportti luovutetaan, ja sitten on aika sitä silmäillä ja tehdä siitä johtopäätöksiä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

Sitten monessa puheenvuorossa — edustaja Sarkkisen ja muutaman muun — nousi esille eettinen, ilmastoystävällinen tuotanto, ja kyllähän se niin on, kun katsotaan tätä eurooppalaista vertailua, että Suomessa maatalousruuantuotanto kestävyydellä mitattuna on aivan huippuluokkaa. Meillä on ympäristökorvausjärjestelmät, joista monet ovat ottaneet oppia ja käyvät täällä ottamassa oppia, ja kyllä se on ehdottomasti niin, että me olemme täällä etulyöntiasemassa osaamisemme myötä. Totta kai meilläkin aina kehitettävää on, mutta pitää muistaa se, että tässä pitää myöskin koko ajan pitää mielessä, että meidän pitää tuottaa myös sitä ruokaa. Ja mitä parempi sato, sen enemmän se ottaa tuolta ylhäältä päin kasvihuonekaasuja kuin alhaalta päin ravinteita ja valuvat ympäristövaikutukset ovat sen pienempiä. Tämä tahtoo unohtua.

Edustaja Hakanen kysyi täällä toimia pienimuotoisen toiminnan edistämiseksi. Niitä tehdään edelleen lisää, ja totta on se, että niiden pitää olla senkaltaisia, että niillä pystyy myöskin toimeen tulemaan, ja kannattavan toiminnan edellytykset pitää olla. Tätä norminpurkaa tehdään kaiken aikaa.

Edustaja Wallin peräsi täällä vastausta siihen, millä tavoin viljelijöiden osaamista kohennetaan. Sitä pitää meidän tehdä kaikilla yrittämisen aloilla, se on selvä asia. Tässä se benchmarkkaus viljelijöiden kesken on yksi äärimmäisen tärkeä asia, jota esimerkiksi ProAgria erittäin vahvasti vie eteenpäin pienryhmätyöskentelyllä ja monin muin keinoin, digitaalisin keinoin ja niin edelleen.

Edustaja Hautala kysyi — ja monet muut myös — koulutuksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö ovat aloittaneet keskustelut tästä asiasta, että miten amk-tasoisista vientikoulutusta saadaan edistettyä. Selkeästi eri puolilla Suomea on mielenkiinto herännyt, että sitä voitaisiin koulutuksen tarjoajien taholta järjestää, ja siinä varmasti, ja toivon mukaan, pystytään edistymään.

Edustaja Kiviranta otti esille uuden yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisen, CAP 2020:n. Tässä tullaan isoon kysymykseen, joka liittyy brexitiin: me emme kukaan voi tietää tarkasti, minkälainen rahoitusvaje sieltä tulee — todennäköisesti tulee. Muutoinkin rahoituskehysten osalta se on vielä auki. Meidän pitää myöskin varautua siihen, että me puolustamme voimakkaasti sitä rahoituskehystä, jota meillä tällä hetkellä ruuantuotantoon, maatalouteen pidetään yllä, jotta sitä aukkoa ei viljelijöille tulisi. Budjettiaukko on olemassa, se tiedetään. Ja sama juttu tässä, jo vuonna 2019—2020 tämän edessä ollaan. Tämän asian osalta valmistelutyöt ovat alkaneet, ja katsotaan, mihin asti tässä päästään. Mutta se on selvää, että tämä meidän täytyy pitää tiukasti mielessä.

Edustaja Mäkisalo-Ropponen otti esille ruuan, matkailun ja green caren yhteistyön, ja tässä on iso mahdollisuus maaseudun yritystoiminnalle, ehdottomasti, tässä on kysyntää eri puolilla maailmaa vaikka kuinka paljon.

Sitten edustaja Juhantalo otti esille myös erittäin tärkeän asian vientiin liittyen, ja se on brändi. Ilman brändiä me emme voi menestyä, se on ihan päivänselvä asia, ja siksi meidän pitää myöskin — niin kuin tuossa omassa aikaisemmassa puheenvuorossani sanoin — löytää lisää resursseja, jotta me pystymme vientiä edistämään ja brändejä vahvistamaan. Lisäpanoksia näihin meillä pitää tulla, tätä asiaa erittäin moni edustajista täällä myöskin peräänkuulutti.

Puhemies! Lopuksi ruokahävikistä: Ruokahävikin osalta vuosina 2011—2012 on tehty selvityksiä ruokaketjun eri osien kohdalla, mutta silloin tulkinnat siitä, mikä katsotaan ruokahävikiksi, vaihtelivat, ja siksi tämä asia täytyy ottaa uudelleen tarkasteluun. Tämä tar-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

kastelu, uudelleentarkastelu, käynnistyy lähiaikoina, ja sen myötä sitten tehdään uusia johdopäätöksiä, että mitä toimia tarvitaan.

Ja ihan lopuksi, puhemies, totean, että ruualla on hinta mutta ruualla on myös arvo. Meidän ruokamme — joka täällä tuotetaan eettisesti ja ympäristönormeilla mitattuna erinomaisen kestäväällä tavalla, salmonellavapaasti, antibioottivapaasti, hormonivapaasti ja niin edelleen — täytyy menestyä maailmalla. Mutta vientiosaamista tarvitaan, vientiponnisteluja tarvitaan ja sitä, että meidän markkinat toimivat oikeudenmukaisemmin kuin nyt. — Kiitos.

Puhemies Maria Lohela: Siirrytään puhujalistalle. Puhujalistaa käydään eteenpäin siis kello 18.10 saakka eli ehditään joitakin puheenvuoroja ottaa ennen keskustelun keskeyttämistä.

17.47 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Poimin tässä puheenvuorossani mietinnöstä vain yhden mielenkiintoisen ja omasta mielestäni tärkeän näkökulman, vaikka tästä mietinnöstä riittäisi kyllä paljon muutakin tärkeää puhetta.

Olen erittäin tyytyväinen siihen, että ruuan, ravitsemuksen ja kansanterveyden yhteyteen on mietinnössä kiinnitetty paljon huomiota. Terveellisellä ravitsemuksella voidaan nimittäin ennaltaehkäistä mutta myös hoitaa monia kansanterveysongelmiamme. Kysymys on ihmisten hyvinvoinnista ja elämänlaadusta, mutta myös kansantaloudesta, sillä monet kansanterveysongelmamme liittyvät ravitsemukseen. Oikealla ruokavaliolla voidaan ennaltaehkäistä esimerkiksi sydän- ja verisuonisairauksia sekä muistisairauksia.

Ihmiset toki itse tekevät valintansa, mutta myös monilla politiikan keinoilla voidaan valintoja ohjata terveellisempään suuntaan. Esimerkiksi verotus on hyvä tapa ohjata kulutustottumuksia ja tuotekehitystä ravitsemuksellisesti parempaan suuntaan. Keskeistä on se, että teemme terveellisten valintojen tekemisen kansalaisille mahdollisimman helpoksi. Tämä edellyttää tiedon lisäämistä eri tuoteryhmien terveellisyydestä ja myös epäterveellisyydestä ja toisaalta terveellisten vaihtoehtojen houkuttelevaksi tekemistä. Vaikka suomalaiset tietävät paljon ravitsemukseen liittyvistä asioista, niin edelleen tiedottamista on lisättävä. Lisäksi tuotepakkauksissa tulisi olla selkeät merkinnät, mitä tuote sisältää, ja niin isolla kirjoitettuna, että sen pystyy lukemaan ilman suurennuslasia.

Myös lähiruuan ja luomuruuan pitäisi olla kuluttajien helposti löydettävissä ja valittavissa. Jos luomu- ja lähiruokaa olisi helposti saatavissa, uskon monen suomalaisen haluvan valita juuri näitä vaihtoehtoja.

Suomalaiset ruokailevat nykyisin paljon kouluissa, työpaikkaravintoloissa sekä muissa yhteisöllisissä ruokailupaikoissa, ja sen takia näiden yhteisruokailujen terveellisyyteen vaikuttamalla voidaan tehokkaasti parantaa kansanterveyttä. Tutkimuksissa on osoitettu jo esimerkiksi sellainen, että jo vähäinen suolan määrän vähentäminen joukkoruokailussa on tärkeä ja merkittävä kansanterveyttä parantava teko. Joukkoruokailuissa lähiruuan käyttäminen olisi monella tavalla myös kestävä kehityksen edistämistä, ja sen takia tämä olisi ajankohtainen aihe.

17.50 Lasse Hautala kesk: Arvoisa rouva puhemies! Selonteossa todetaan, että kotimaisen ruokajärjestelmän kilpailukyvyn perusta on kestävä, laadukas, eettinen ja kilpailukykyinen alkutuotanto. Se on koko kotimaisen ruokaketjun ja ketjun luomien kaiken kaikkiaan 340 000 työpaikan perusta. Jos alkutuotanto ei ole kannattavaa ja menettää kehitys-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

edellytyksensä, tulee koko suomalainen ruokaketju ennemmin tai myöhemmin kärsimään siitä kouriintuntuvalla tavalla. Tämä on tunnustettu valiokunnan mietinnössä selvin sanoin. Siinä vaaditaan, että alkutuotannon heikon kannattavuuden parantamisen tulee olla ruokapolitiikan perustana.

Tällä hallituskaudella on kohdistettu määrätietoisesti panostuksia uusien vientikohteiden löytämiseen suomalaiselle ruualle. Tähän mennessä on onnistuttu avaamaan esimerkiksi Kiinan-markkinoita suomalaiselle sianlihalle ja kaurahiutaleille. Suuri kiitos hallitukselle näiden asioiden edistämisestä. Tätä työtä on tärkeä jatkaa, sillä ainoa tapa kohentaa kotimaisen ruuantuotannon kannattavuutta ja kehitysedellytyksiä on löytää uusia markkinoita ulkomailta.

Toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia on otettu selonteossa laajasti huomioon. Globaali väestönkasvu, ilmastonmuutos, voimistuvat sään ääri-ilmiöt, muuttuvat viljelyolosuhteet sekä esimerkiksi kasvitaudeista tai -tuholaisista johtuva satovahingon uhka aiheuttavat kasvavia riskejä kansainvälisillä ruokamarkkinoilla. Tässä tilanteessa myös Suomen on tärkeä huolehtia omasta ruokaturvastaan.

Ruuantuotannon jokaisessa vaiheessa tehdään monipuolista tuotekehitys- ja -tutkimustyötä. Alkutuotannon koneellistuminen ja tuotantomenetelmien kehittyminen jatkuvat vaikeasta kannattavuustilanteesta huolimatta. Jalostusportaan tekemä tuotekehitys vie alaa jatkuvasti eteenpäin, kun uudet tuotteet mahdollistavat korkeamman jalostusasteen saavuttamisen. Esimerkiksi laktoosittomien maitotuotteiden alueella Suomi on maailmanärkeä. Uusien ruokainnovaatioiden tuotteistaminen on ruokateollisuuden kehityksen kannalta korvaamattoman tärkeää. Kehitystyötä tehdään myös ruuan kestävyuden, jäljitettävyyden ja puhtauden parantamiseksi.

Arvoisa puhemies! Ruuan arvostus on otettu tässä selonteossa yhdeksi kantavaksi teemaksi. Siihen todellakin on syynsä, sillä suomalaisessa ruuassa yhdistyy useita ansiokkaita ja globaalisti ainutlaatuisia tekijöitä. Suomalainen ruoka on todistetusti Euroopan puhtainta. Tästä Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen on antanut meille vahvistuksen nimeämällä meidän ruokamme Euroopan puhtaimmaksi. Meillä käytetään erittäin vähän antibiootteja, eläimille ei syötetä kestävämmästä soijaa, geenimuuntelua ei harjoiteta ja eläinten hyvinvoinnista huolehditaan yksilökohtaisesti. Missään muualla tähän ei pystytä.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä selonteko antaa hyvät osviitat tulevaisuuden koko elintarvikeketjun kehittämiseksi.

17.54 Pertti Hakanen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on käytetty hyviä puheenvuoroja ja selontekoa arvostetaan, ja täällä on tullut hyviä argumentteja siitä, millä tavalla myöskin — niin kuin edustaja Hautala viimeksi kertoi — arvostus on lisääntynyt. Kyllä tämä keskustelu ja tämä selonteko tuovat koko tuottajaketjuun, koko elintarviketeollisuuden kuluttajan arvostusta.

Mutta tämä kannattavuus, minkä edustaja Nylund täällä toi esille, on juuri se lähtökohta — että koko elintarvikeketjun työpaikat turvataan sillä kannattavalla alkutuotannolla ja sillä, että me saamme jatkossa myöskin tukipolitiikan siihen suuntaan, jolla turvataan myöskin tulevien sukupolvien työt siellä maataloilla. Millä tavalla sitten voidaan vaikuttaa tähän tukipakettiin, niin totta kai valmistelu on nyt täysillä käynnissä uudelle maatalouspolitiikalle. Siihen pitää vaikuttaa kaikella tavalla, mitä voidaan, ja siihen kannustan myöskin ministeri Leppää aina käyttämään aikaa, jotta saadaan siitä entistä parempi ja rakentavam-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

pi. Kuten tässä myöskin tuotiin esille, meidän pitää vielä katsoa se tuotantoon sidottujen tukien mahdollisuuden lisääminen, koska se on aitoa sitä, mikä tuo sitä eettisyyden arvoa ja kuluttajan silmissä myöskin lisäarvostusta.

Kokonaisuudessaan tähän ruokaketjun parantamiseen ja siihen, mitä nyt selvitysmies Mäkelä tekee parasta aikaa — minkä ministeri toi esille myöskin, että tämän kuun loppuun mennessä tämä selvitystyö valmistuu — ja niihin johtopäätöksiin, jotka sen jälkeen odotamme ministerin tekevän, ovat kyllä, arvoisa ministeri, odotukset aika kovat, sillä me tarvitsemme nopeaa toimintaa myös siihen, että tämä ketju tulee entistä kannattavammaksi ja entistä paremmin tulonjako toteutettua.

Sitten otan yhden kysymyksen vielä ministerille: Tuolla mainitaan yhdessä lauseessa nykyinen eläinsuojelutilanne, eläinten hyvinvointi, ja täällä salissa myöskin vihreitten edustaja Karimäki otti esille sen, että nyt valmistelussa oleva eläinsuojelulainsäädäntö ei tule vielääkään hänen mielestään pohjoismaiselle tasolle. Minä olen ihan eri mieltä ja kysynkin ministerin kantaa siihen, että sillä valmistelussa olevalla lainsäädännöllä ollaan pääsemässä kyllä aivan huipputilanteeseen.

17.57 Harry Wallin sd: Arvoisa puhemies! Maaliskuussa eduskunnalle annettua ruokapoliittista selontekoa on käsitelty eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnassa pitkään ja perusteellisesti. Valiokunta kuuli yli 40:tä asiantuntijaa. Yhteisymmärrys ja näkemys suomalaisesta maataloudesta, kotimaisen ruoka- ja elintarviketuotannon merkityksestä sekä suomalaisen ruuan tulevaisuudesta oli selkeä. Selonteko sai valiokunnassa arvoisensa käsitteilyn, sillä suomalainen ruoka on kaikille valiokunnan jäsenille yhteinen asia, jota halutaan edistää. Valiokunta ymmärsi, että 340 000 työpaikkaa elintarvikeketjussa ja 15 miljardin arvonlisäys kansantaloudelle, minkä ruoka-ala tuottaa, eivät ole pieniä tai yhdentekeviä asioita. On tärkeää ymmärtää, että maatalous ei ole jotakin, jonka voi siirtää Suomesta ulkomaille, sillä kotimaisen tuotannon kannattavuus, kehittäminen, säilyttäminen Suomessa on turvallisuus- ja huoltovarmuuskysymys, josta ei voi tinkiä.

Arvoisa puhemies! Ruokaan ja ruokapolitiikkaan liittyy valtava määrä asioita viennistä terveyskysymyksiin, koulutuksesta tuotantoeläinten hyvinvointiin, tutkimusta ja tuotekehitystä unohtamatta. Ruoka on bisnestä, se on politiikkaa, ja se on nykyihmiselle myös keino erottautua ja kertoa itsestään. Ruoka on ihmiskehölle polttoainetta, minkä valitettavasti liian suuri määrä suomalaisista joutuu hakemaan ruokajonoista. Ruokaturva on niin ikään globaali kysymys. Ilmastonmuutos tulee lisäämään satovaihteluita ja nälänhätää sekä puutetta puhtaasta vedestä ja tämän myötä antaa kasvualustaa myös ääriajattelulle.

Länsimainen yltäkylläisyys, ihmisten piittaamattomuus sekä kauppojen valtaiset, jatkuvasti saatavilla olevat valikoimat aiheuttavat ruokahävikkiä, josta on tullut ruokakeskustelun kuuma aihe ja vastuullisuuskysymys. Valiokunta käsitteleekin hävikin vähentämiskeinoja ja tarpeita perusteellisesti ja ansiokkaasti. Mietinnössä asetetaan tarkat askelmerkit sille, miten hävikin torjumista aiotaan tehostaa. Aivan ensiksi tarvitaan mittarit ja selkeät numeraaliset tavoitteet, jotta tiedämme hävikin tarkan määrän ja voimme nähdä, kuinka eri toimenpiteet purevat. Elintarvikkeiden päiväysmerkintöjen merkitsemisvaatimuksia on kevennettävä, niin kuin puheenjohtaja Kalmarikin totesi. Ruoka-avun jakelun toimintatapoja on tehostettava muun muassa Vantaan mallin mukaisesti. YK:n ja EU:n komission tavoite on puolittaa hävikki vuoteen 2030 mennessä. Tavoite on kunnianhimoinen mutta saavutettavissa. Myös lainsäädännön kehittäminen täytyy pitää mukana hävikkikeskustelussa, mikäli vapaaehtoiset keinot eivät pure.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

Arvoisa puhemies! Ruuan arvostamisesta: Sukupolvet, jotka eivät ole kokeneet puutetta tai niukkuutta sillä tavoin kuin 1900-luvun alkupuoliskolla syntyneet ovat sen kokeneet, suhtautuvat luonnollisesti ruokaan eri tavalla. Heille ruokaa on aina ollut saatavilla runsaasti tai ainakin riittävästi, ja hyvä niin. Ruuan arvostaminen lähtee kotikasvatuksesta nuoresta iästä lähtien. Kouluilla ja päiväkodeilla on niin ikään suuri rooli. Maksuton ja terveellinen ruokailu kouluissa ja päiväkodeissa on suomalainen erikoisuus, jolla on sekä ravitsemuksellinen, kasvatuksellinen että tasa-arvoa lasten välillä luova tärkeä merkitys. Maksuttomasta laadukkaasta ruokailusta tulee pitää kiinni tiukoissakin taloudellisissa tilanteissa, joita kunnat kohtaavat.

Tässä lopuksi haluaisin erityisesti kiittää valiokunnan jäseniä ja erityisesti puheenjohtaja Kalmaria hyvästä yhteistyöstä. Tästä on hyvä jatkaa eteenpäin.

18.01 Juha Pylväs kesk: Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta tähtää rohkeasti tulevaan. Valiokunnan mietinnön mukaisesti ruokapoliittisessa selonteossa asetettuja tavoitteita voidaan pitää pääasiassa oikeansuuntaisina. Ruoka on jokaiselle päivittäinen ja tärkeä asia. Ruuasta ja ruuantuotannosta pitäisi meillä jokaisella olla mielihope. Jokainen meistä voisi hetken käyttää sen pohtimiseen, minkälaista ja miten tuotettua ruokaa tulevaisuudessa haluaa ja voi syödä.

Kotimaisen puhtaan, eläinten hyvinvointia arvostavan tuotantotavan pitäisi olla kaikille entistä vahvemmin päivänselvää. Näin valitettavasti ei ole. Tutkimusten mukaan edelleen ruuan pääasiallinen hankintakriteeri on hinta. Tuotantotavasta tai tuotannon läpinäkyvyydestä ei ollakaan niin kiinnostuneita. Kotimaisen puhtaan ruuantuotannon kannalta tämä bulkkituotanto ei ole kannustavaa nykyiselle vastuulliselle tuotantotavalle. Meille kaikille tämän pitäisi ollakin herättävää. Onko kotimainen ruuantuotanto liian kallista koko ketjun osalta, koska tuottajat painiskelevat jatkuvasti liian alhaisten tuottajahintojen kanssa ja kuluttajat silti pitävät kotimaista ruokaa liian kalliina ostaa? Kotimainen ruoka on tunnetusti puhdasta ja ensiluokkaisesti jäljitettävää. Suomalaisilla sioilla on edelleen saporot ja suomalaisilla kanoilla edelleen nokat. Niilläkin tulisi olla ruuan hinnanmuodostuksessa jokin arvo ja jokin hinta.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuuden ruuantuotannon säilymiseksi on koulutukseen ja tutkimustoimintaan panostaminen entistä tärkeämpää. Maatalous vaatii entistä enemmän yrittäjämäisiä ominaisuuksia, tiukkaa kustannusseurantaa ja markkinointitaitoja. Niihin voidaan riittävällä koulutuksella vastata. Puhdas, eläimet huomioiva tuotantotapa on saatava myös vientimarkkinoilla entistä parempaan nosteseen jo saavutettujen hyvien ponnistelu- jen lisäksi. Markkinointiosaamistakin voi lisätä koulutuksella. Tutkimukseen panostamalla uudenlaiset tuotantotavat, omistamisen muodot ja automatisaatio mahdollistavat hyvin- kin poikkeavat tavat tuottaa ruokaa nykyiseen verrattuna.

Valiokunta korostaa mietinnössään uusien automaatioteknologisten ratkaisujen merkitystä. Tulevaisuuden pellolla kulkevat jos eivät nyt itseksensä kulkevat traktorit niin ainakin alisteiset koneet ihmisen hallinnoiman pääkoneen alaisuudessa. Varsinkin karjataloudessa automaatio ja teknologinen kehitys mullistavat edelleen tuotannon toimintatapoja ja työnkuvia. Tämäkin vaatii entistä enemmän koulutuksen sisältöjen uudistamista, jotta uudenlaiseen teknologiseen toimintaympäristöön ja toimintatapoihin löytyy osaajia jatkossakin. Rohkea teknologian hyödyntäminen pitää myös mahdollistaa ilman tarpeettoman tiukkaa ja yliennakoivaa sääntelyä. Monet hyvät toiminnan tehostamisen tavat tahtovat kilpis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

tyä tehokkaasti ennakoivaan lainsäädäntöön ja pikkutarkkaan, jopa holhoavaan ohjeistukseen.

Arvoisa puhemies! Valiokunta on mietinnössään yksimielisesti lisännyt viisi lausumaa. Ensimmäisen lausuman mukaisesti pidän itse tärkeänä ruokamarkkinoiden aitoa toimivuutta ja markkinoiden tasapuolisempaa kilpailuasetelmaa. Se on keskeistä koko tuotannonalan tulevaisuudelle.

Puhemies Maria Lohela: Ehditään ottaa vielä yksi puheenvuoro. Edustaja Laukkanen on poissa ja edustaja Juhantalo on poissa, joten sen käyttää edustaja Nylund.

18.05 Mats Nylund r: Arvoisa rouva puhemies! Ruuan arvostus on noussut. Me näemme sen monella eri tavalla, ja ruokapoliittinen selonteko on yksi niistä. Meillä on vahvat trendit suomalaisessa yhteiskunnassa: alkuperämerkintä tulee näkyviin, puhtaus, arvostetaan "ei antibiootteja", lähiruokaa arvostetaan, luomuruoka kasvaa vuodesta toiseen, suoramyynti kasvaa. Ne ovat kaikki hyviä trendejä, ja ne ovat todellisia, niitä voi mitata.

Mutta vielä vahvempi trendi, paljon vahvempi trendi, on niin kutsuttu halpa ruoka -trendi, ja se vaikuttaa alkutuottajan kannattavuuteen paljon paljon enemmän. On oikein hyvä, jos elintarvikeketjut ja kauppa onnistuvat pienentämään omaa katettaan, mutta valitettavasti se ei aina ole näin. Jos me katsomme esimerkiksi kauppaketjujen kannattavuutta, se on jopa noussut viime vuosina, vaikka ruuan hinta on laskenut. Miksi näin? Siksi, että kilpailu ei toimi niin kuin sen pitää. Se on tullut esille keskustelussa, ja se on tullut esille myös tieteellisessä tutkimuksessa. Sekä kilpailu- ja kuluttajaviranomaisten tutkimuksissa että PTT:n tutkimuksissa on noussut esille, että kauppa käyttää ylivaltaa ketjussa ja joskus jopa vähän ei niin hyväksyttäviä toimintatapoja. Siksi tarvitsemme, aivan kuten maa- ja metsätalousvaliokunta nyt sanoo lausumassa, lainsäädäntötoimenpiteitä. Mitkä ne ovat, sen me näemme. Me odotamme ensin, aivan kuten ministeri sanoo, selvitysmies Ilkka Mäkelän selvitystä. Mutta jotain on pakko tehdä, koska muuten koko pohja putoaa Suomen elintarvikeketjulta. Jos alkutuottaja ei pärjää, jos alkutuottajan kannattavuus ei nouse, meillä ei ole elintarviketyöläisiä ja ruuan tuonti lisääntyy. Meillä ei ole varaa siihen. Nyt on tekojen paikka, ja siksi olen todella tyytyväinen, että maa- ja metsätalousvaliokunta nosti esille myös mietinnössään nimenomaan tämän toimenpideohjelman, joka seuraa tämän eduskuntakäsittelyn jälkeen. — Kiitos.

Puhemies Maria Lohela: Tässä kohtaa keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 18.08.

Keskustelua jatkettiin kello 18.26.

Puhemies Maria Lohela: Seuraavaksi jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytettyä asiakohdan 5 käsittelyä. Jatketaan keskustelua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2017 vp

18.27 **Kari Kulmala uv:** Arvoisa rouva puhemies! Hieman haluan vielä puhua tästä luomusta. Eli luomualan kehittämisohjelman tavoitteena on lisätä luomutuotantoa, monipuolistaa kotimaisten luomutuotteiden valikoimaa sekä parantaa luomuruuan saatavuutta vähittäiskaupoissa ja ammattikeittiöissä. Koko valtioneuvosto on luomuohjelman takana.

Evira asetti tämän vuoden huhtikuussa luomubroilereita teurastaneelle Keltasiiven teurastamolle kiellon markkinoida teurastamia broilereita luomuna. Kielto on voimassa tämän vuoden loppuun saakka. Suomessa korostetaan, ettei ruokaa saisi haaskata. Mielestäni viranomaisen harkintakyky on tässä asiassa pettänyt, jos lintuja päätyy tuhottavaksi. Luomulle on myös kysyntää kotimaisilla markkinoilla, vaikkakin se on kalliimpi ja siksi hankalampi saada kaupaksi. Jo vuonna 2013 luomubroilerin tuotanto ja kulutus ylittivät 100 miljoonaa kiloa, eli kyse on merkittävästä tuotantoryhmästä.

Luomubroileria viedään myös ulkomaille. Vuoden 2017 tammikuussa Luomu Invest -yritys sai asiakkaakseen merkittävän kauppaketjun Hongkongista. Yritys vie luomubroileria myös Saksaan, Tanskaan sekä Espanjaan. Luomubroilerin teurastamisen väheneminen Suomessa heikentää oleellisesti myös vientiä ulkomaille.

Vaikka luomutuotanto on nousussa, näen tuotannossa erittäin paljon tuottajiin kohdistuneita uhkia, joihin valtiovallan tulee ottaa tiukempi ote ja parantaa heidän asemaansa kaikin laillisin keinoin. Kysyisin ministeriltä, millä tavalla luomubroilerin tuotanto aiotaan jatkuvasti turvata, mutta kun hän ei ole paikalla, kysyn toisella kertaa.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi valtioneuvoston selonteon VNS 2/2017 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.